

جریدہ علمیہ

مشیت جلیلہ اسلامیہ ناک جریدہ رسمیہ سید

شوال ۱۳۳۷

عدد ۴۷

آیدہ بر نشر اولنور

بشخی سنہ

علت غایبه طرفدارلری اولان فلاسفه تحاولونک بو ایضاحی کافی کوره میورلر: بو فرضیه محیطه الیق اولانلرک باقی قالدیفی ایضاح ایدر ایسه ده محیطه لیاقتلرینک منشائی اصلاً ایضاح ایده من. شرائط وجوده الیق اولانلرک بقاسی نه دن نشأت ایدیور. ایشته بوراسی محتاج ایضاحدر. بو منشأ اتفاق اوله ماز. خلقتدن بری بویه مکرر، بویه ثابت بر تصادف نصل قبول اولنور؟ بو منشأ اولسه اولسه حیاتک لازمی اولان بر قانون اولرکه اوقانون احکامنه توفیقاً کافه ذی حیات شرائط وجوده، طبیعی محکک ایجاباته الک زیاده لایق ایدیور. بو قانون حیات ایسه علل غایبه قانونندن بشقه بر شی دکلدیر.

دارالحکمة الاسلامیه اعضاسندن

ازمیری

اسماعیل محمی

معجزاته دائر

معجزه منکرینی تصدیق نبوته مجبور ایتک ایچون رسل کرام طرفندن دعوايه، تحدییه مقارن اولوق شرطيله اظهار بویوریلان امر خارق العاده درکه عامه ناس مثلی ایتاندن عاجز اولدقلری جهتله معجزه دنیللمشدر. قوانین معلومه طبیعته مخالف اولان، بوقانونلره مبتنی حادثات اراسنده راستنا تشکیل ایدن خوارق العادات، انبیای ذیشان اقدیلر من حضراتنک من قبل الرحمن مظهر بویورلمش اولدقلری تأییدات الهیه جمه سندندر. قدرت مطلقه الهیه نت نه دیمک اولدیفی حقیقه ادراک ایدنلر پیغمبران عظامک عند الهیده کی مراتب جلیله لرینی یقیناً بیاتلر رسل کرامدن صدوری، نصوص قاطعه ایله ثابت یاخود عنعنه ثقات ایله مروی اولان خوارق العاداتی انکار ایده منلر. قدرت مطلقه الهیه بی حاشا اندازه تقیید ایله اولچمکه قالدیشانلرک، انبیای ذیشان خاص اولان تکریمات سبحانییه هر کسی مشارک کورنلرک معجزه دن بحث ایدیلدکجه کریوه شهادت ایچنده محبوس قالملری، متبادیاً دونوب دولاشمه لرینه رغماً اورادن حقیقه ماملری غایت طبیعی در. اولاً شوراسی بیاتمیلدرکه کرک ذات باری، کرک انبیای ذیشان حقارنده

دوشونولدیکی زمان مقیاس تفکره امور عادی و طبیعیده استعمال ایدیلن مقیاس تفکردن
تمامیله باشقه اولمیلدر. انسان قدرت مطلقه الهیهدن بحث ایتدیکی صورهده اوقدرتی حقیقته
لایق ، ماهیته موافق بر صورتده دوشونمیلدر. عکس تقدیرده دوشوندیکی قدرت کندی
قدرت محدود و مقیده سنک دها بویوک برانمودنندن باشقه برشی اوله ماز . انسانک بو
دوشونجه سی بر جسمی عدسه مکبره نك آلتنده جسامت طبیعی سندن دها بویوک کورمک
قیلندندر . مثلاً برداری دانه سنه عدسه مکبره ایله باقیله جق اولورسه اودانه نی تشکیل
ایدن اجزای فردیه نك کافه سی نسبت متساویه دائره سنده بویویه جکندن خرده یینک
آلتنده خارجه کی داری دانه لرندن بشیوز کره دها بویوک بر دانه کوریلیر ؛ فقط بو
بویومه نك ماهیته ، نفس الامره نظر آ تأثیری نه در ؛ هیچ ! کوریلن داری دانه سنک
حجم طبیعی سی ولوکه عدسه مکبره ایله بیک کره بویودلش اولسون . بو جهت اونک
ماهیته اوزرنده جزؤ لایتجزی قدر بر تأثیر اجرا ایتمز . دانه ینه او داهدر . عدسه یی
قالدیرنجه داونیک حجم طبیعی سی عودت ایدر .

بوبر مثالدرکه تمامیله مجتمزه تعابق ایتسه بیله تنویر صدد خصوصنده کی خدمتی انکار
ایدیله منر. قدرت الهیه یی تأمل ایتمک ، اوقدرتی ماهیتی اعتباریله قدرت بشریه دن آیریله جق
صورتده بویوتمک دیمک اولیوب ، لوازمندن اولان آثاره تعلقی نظر دقتدن دورطو تمامق
شرطیله دوشونه رک اوکا کوره بر فکر حاصل ایتمک دیمکدر . بویله دوشونولیه جک
اولورسه ، انسان کنندی قدرتی عدسه مکبره ایله بویوتمک نقطه سندن برخطوه ایلری به
کجه منر . بویولده بر تفکر کرده ، حجمی بویودلش بر ماهیت غیر متبدله دن باشقه برشی افاده
ایده یه جکی بداهه ثابت اولور .

مشهور بر حکایه واردر ؛ قلندرلردن برینه جناب حق دوه یی بر ایکنه ذلیلکنندن
کچیره بیلیمی دبه صور مشلر . قلندرک هر کسجه معلوم اولان جوابی قدرت مطلقه
الهیه نك تصرفات شامله و کامله سی کو سترمک ایچون ، بر متفکرک مبادی نظریه دن
استدلال نتایج صورتیله ویردیکی جوابدن دها قطعی ، دها صمیمی در .
قدرت الهیه نك کرک تقلیب ماهیات ، کرک ایجاد خوارق العادات امرنده کی کفایت
مطلقه سنه ، یقین تام حاصل ایتش اولان بر آدمک معجزات انبیای انکاره مجالی قالماز .
انیای ذیشانک بو عنایت سبحانییه مظهریتلرینه کانجه : انسان بو معجزه اجهاله نظر

ایدرکن دائماً قیاسات نفسیه نتیجه سی اولان عوارض وهمیه و تقییدات ذهنیه دن آزاده قالغه ، بحثی موضوعک استلزام ایله یکی اخلاص و اقباله ایله یوروتمکجه چالیشمه لیدر .

فی الحقیقه پیغمبران عظام حضراتی ده بشر در . اونلرک وجود مسعودلری ده انموذج مشترک نوعیدن خارج دکلدور . نبی ذیشان افندمنر حضرتلرینک منصب جلیل نبوت نتیجه سی اولان امتیاز بلند رسالت پناهیلرینی بر درلو عقللرینه صیغدیره میان کفره قریشک ذات اقدس رسالته ، ائم سائرته کده کنندی پیغمبرلرینه قارشی دائماً بونقطه یی سر رشته تعریض اتخاذ ایدره رک درلو درلو هرزه لره جرأت ایتلمری ، هپ قیاس نفس دینلن منراقه خسرا نه دوشمه لرندن ، آینه شئونده دائماً کنندیلرینی ، کنندیلرینک مخصوصاتی کورمه لرندن ایلمری گلشدر .

بعض کیمسه لره علوم غریبه اربابی طرفندن کوستریلن خوارق العاداتی امکان معجزات ایچون سند اتخاذ ایتلمری کرک الوهیت ، کرک نبوت حقیقه کی عقیده لرینک یقین تامه مستند اولدیغنی کوسترمکدن باشقه بر شینه یاراماز . انجق او کی فوق العاده شیلر بعض اذهانی تأمله سوق ایده جکلرندن فی نفس الامر مستحسن اولسه لر بیله تقویه اعتقاده خدمتلرندن دولای بر محذوری ده متضمن دکلدورلر . بز مؤمنلر کنندی حسابزه کرک نصوص قرآنییه ایله ثابت ، کرک عنقه ثقات ایله وارد اولان معجزات انبیانک وقوعی تسلیمده اصلاً تردد ایتیهزه . زیرا عکسی صورت کفری مستلزمدر .

حق خوارق العادات ، انبیای ذیشانندن صادر اولدیغنی کی معاصیدن محتجب ، عبادات و طافانه مواظب اولیای کرامندن صادر اولورکه بوکا « کرامت » دینیر . معجزه ایله کرامتک فرقه کلنجه : معجزه تحدییه ، دعوی نبوته مقارندر . کرامتده نه تحدی وارد . نه دعوی . جمهور اهل سنتک جوازی ته صدیق لرینه رغماً معتزله ایله اهل سنتدن ابو اسحق کرامتک امتناعنه قائلدر . بونلر معجزه ایله کرامت آراسنده التباس وقوعی امتناعک وجودینه علت اولمق اوزره کوستریورلر .

فخر رازی معجزه ایله کرامتک فرقی تحدییه حصراً ایله کافه خوارقک علی وجه الکرامه صدورینی تجویز ایدوب یالکنز بعض خوارقک نبیدن صدوریه دیکرلرندن امتناع صدورینه قائل اولمش ، قرآن عظیم الشانک اعجازینی ده بوکا مثال اولمق اوزره کوسترمشدر .

قصهٔ مریم علیها السلام ایله عرش بلقیس وقعه سی حضرت عمر رضی الله عنہک
 « یا ساریة الجبل الجبل » دبیہ منبردن صوت بلند ایله ندا ایتسی ، ساریه نك ده بو ندای
 بش یوز فرس خلق بر مسافه دن ایشیتمه سی ، خالد بن ولیدك زهر ایچوب اصلا متأثر
 اولماسی وسائره کبی یا نص فرقانی یا خود روایات تاریخیه ایله ثابت و مروی اولان
 خوارق ، کرامات جمله سندنذر . ظهور اسلامدن بو آنه قدر کلوب کچن اولیاء اللهدن نیجه
 نیجه خوارق صدور ایتدیکی ، مناقب اولیا حقنده تدوین ایدیلن آنارده محرردر .
 کرامتک امکان وقوعی تصدیق ایله برابر هر کس کرامات اولیانك کافه سنه اینانمقله
 مکلف دکلدرد .

فکرلرینی دغدغه خواطر دن وارسته قیلمغه موفق اولان اصفیای امت دینا تصدیقیله
 مکلف اولدقلری مسائله قبلرینی هر کونه ترددن آزاده و قبول حق و حقیقته آماده
 بولندیروب نه عقلی دلائله لزوم کوریرلر ، نه ده ظنی تحاکماته . بزم بوبخی یازمه من ،
 فکرلرینه استقرار ویره مین بعض کیمسه لرله بر حسب حال مقصدینه مستنددر . نقل ایله
 عقل آراسنده تعارضه امکان متصور اولمدیغندن احتمال که یوقاریده کچن دلائل عقلیه
 تعبیرینه اعتراض ایدن اولور .

انکلینز فیلسوفلرندن « به قن » ک فلسفه ایله الهیات آراسنده کی حد فاصلی کوسترن
 فکرینی بو اعتراضه جواب اولقی اوزره نقل ایده جکزه . بو جواب بر تنیه خطابی
 قیلندن اولمقله برابر هر حالده بیلنمسی فائده دن خالی دکلدرد .

« به قن » ک اعتقادینه کوره فلسفه ایله الهیاتی یکدیگریه قاوشدیر ماملیدرد . عکس
 قضیه موهوم بر فلسفه یه ، مسلک اهل حق دن منحرف بر الهیاته منجر اولور . زیرا فلسفه نك
 مبدأ حرکتی ادراکات حسیه ، الهیاتك نقطه استنادی ده وحی الهیدرد . عقل انسانی
 علمده حسك ایمانده دیگر بر عقلك تحت تأثیرنده در . بوندن دولایی ایمان عقلدن اشرفدر .
 بر سر الهی نه قدر دوغری یه بکزه من ، نه قدر اعتقاد ایدیله من کبی کورونورسه ، انسان
 اوکا ایمان ایتك صورتیله جناب حقه قارشى داها بویوک بر اثر تعظیم کوسترمش ، ایمانك
 مظفرقی داها پارلاق بر صورتده تجلی ایتمش اولور .

دینك اصول و مبادیسی بر کره قبول ایدلیمی ، فلسفه نك اصول مبادیسی کبی
 اولردن ده بر طاقم قواعد استنباط اولنور . فقط آرازلنده بویوک برفرقی واردرد . فلسفه ده

قضایای سائرہ نك كافہ سی کبی اصول و مبادی ده استقرا طریقہ قطعی بر تحلیلہ تابع طوتولور. لکن دینك اصول و مبادیسی لاهوتی بر قوتی حائر اولدیغندن تزلزلدن مصون اولهوق قالیر.

صدده رجوع ایدلم : چوق کیمسه لر قوانین طبیعتك لایتغیر اولمسی معجزاتك امکان وقوعه مانع کبی کوسترمك ایسترلر . ادیان سماویہ ایله انبیای ذیشان حقنده کی غیض و کیننی اظهار خصوصنده هیچ بر فرصتی فوت ایتمین « وولتر » ده ، معجزه یه یاخود خوارق الماداته دائر اولان ملاحظاتی بو نقطه دن یوریدرک دییورکه : « معجزه دیمك کله تك قوتی اعتباریله ، شایان حیرت برشی دیمکدر . شو حالده هرشی معجزه در . عالم طبیعتك انتظام عجیبی ، یوز میلیون کره نك بر میلیون کونشك اطرافنده دوری ، ضیانك تأثیراتی ، حیواناتك حیاتی هپ برر معجزه در . اوتهدن بری قبول ایدلمش اولان افکاره کوره بز قوانین ازلیه الهیه نك نقض واخلالنه معجزه دییورز . مثلاً : بدر تام زماننده کسوف وقوع بولسون ، اولمش بر آدم کله سی قولتوغنه آلوب ایکی یوز فرسخ مسافه قطع ایتسون . ایشته بز بونلره معجزه دیرز .

فیزیک منتسبلرندن بر چوغنی بومعنی اعتباریله اصلاً معجزه اوله میه جغنی ادعا ایدرلر . معجزه دیمك ریاضی ، لاهوتی ، ازلی ، لایتغیر اولان قانونلرک اخلاقی ، بوده حدلر آراسنده بر تناقض دیمکدر . فقط اونلرک بوسوزینه قارشى دینه بیلیرکه : بر قانون بالذات جناب حق طرفندن وضع ایدلمش اولدینی جهتله ینه اونك طرفندن موقت بر زمان ایچون تعطیل ایدیله مزیمی ؟ فیزیک منتسبلری بوکا : خیر ، حکیم ازلینك ، قانونلری نقض واخلال ایچون وضع ایتمش اولمسی ممکن دکدر . دییه جواب ویررلر . بوو جسم ما کینه یی ، انجق دها ای ایشله تمك ایچون ، تغیر ایدیه بیله جکینی سویلرلر . شوراسی بدیهی درکه جناب حق الوهیتی اقتضاسیجه بو جسم ما کینه یی ممکن اولدینی قدر مکمل یار اتمشدر . اگر بوما کنده ماده نك طبیعتندن منبعث بعض نقایض اوله جغنی مشاهد ایتدی ایسه ، دها بدایت امرده اونك رفعی چاره سنه باقشدر . بناء علیه ما کینه نك بر یرینی اصلاً تبدیل ایتیه جکدر . بوندن باشقه جناب حق سببیز هیچ برشی یاپامز . شو حالده موقت بر زمان ایچون کنندی اثرینی تغیره سوق ایدیه جك سبب ندر ؟ بو یولده اداره لسان ایدنلره بر طاقم انسانلرک لهنه دینلیدیکی تقدیرده اونلرده : هیچ دکله بوتون انسانلرک

لهنه اولمی . زیرا ذات بارینک عموم انسانلر ایچون اولیوب بالخاصه اونلردن بعضلری ایچون اجرای فعل ایتیمنی تصور غیر ممکنندو . حتی عموم انسانلرک بیله اهمیتی یوقدو . فسحتسرای کائناتی املا ایدن مخلوقاته نسبتله بوتون انسانلر کوچوک بر قارنجه یوواسی قدر بیله حائر اهمیت دکلدر . بناء علیه جناب حقیق شو کوچوک بالچیق کتلهسی اوزرنده کی اوچ بشیوز قارنجه نیک خاطری ایچون بوتون کائناتی تحریک ایدن وسائط بی پاپانک وظیفه ازیله لرینی زیر وزیر ایتیمنی تصور چیلغینلق دگلی دو ؟ دییه جواب ویررلر .

فرض ایدلم که جناب حق بر شرمه قلیله بی بعض مساعدات مخصوصه ایله دیگرلرندن ممتاز قیلمق ایسته مش اولسون . بوندن دولای هر زمان و هر مکان ایچون وضع ایتدیکی بر شیشی تبدیل ایلمسی لازم کلیر . ذات بارینک ، کندی مخلوقاتنه مساعد بولونمق ایچون بوتبدیله بوقرار سزاقه اصلا احتیاجی یوقدو . مساعدات الهیه سی کندی قانونلرنده مند بجدو . اوهرشی کورمش ، مخلوقات ایچون هر شیشی تنظیم ایتشدو . مخلوقاتک کافه سی جناب حقیق ابدیا عالم طبیعت الزام ایلمش اولدینی قوته انقیاد ایدرلر .

جناله حق ایچون معجزه ایجاد ایدمک ؟ ذوی الارواح اوزرنده هر هانکی بر مقصدی تنفیذ ایچونمی ؟ اکر او یله ایسه ذات باری (اراده الهیه وقوانین ازیله مله هر هانکی بر مقصدی حصوله کتیره مدم ؛ تصورات ازیله وقوانین غیر متغیره مله پایامدیغ بر شیشی پایمق ایچون بونصورلری ، بوقانونلری تغیر ایدمک (دیش اولور . بو ایسه قدرت دکل اعتراف عجز وذات باری حقنده عقلک قبول ایدمیه چکی بر تناقض دیمکدر . شو حالده جناب حق ایچون بر طاقم معجزه لر فرضنه متعاسر اولمق (اکر انسانلرک ذات الوهیه تجاوز حدلری تجاوز ایسه) الوهیه تجاوزدر . بناء علیه معجزاته اینانمق ذات باری یه قارشو ترک تعظیمدر الخ .

« وولتر » ک خوارق العادت حقنده کی بوعتراضاتی اوقدر هادی ، اوقدر یا وارندر که رد و تزئیف کلتمه بیله دکمز « وولتر » حقیقه بردهای مستثنی در . لیکن ادیان سماویه ه هاند اولان هر شیده بغض فطری و غیظ جبلیسی اقتضاسنجه کوزینی دود غرض بودر ، اعتقاد خلقی زیر وزیر ایتمک ایچون عقلنه نه کلیرسه یازار . اکثر منکرینک عمده اعتراضاتی ده بو قیلندو . بوعتراضلرک یا وائلنی دیگرلرینک تقدیر قیمتی ایچون بر معیار صحیح اوله بیلیر . ذاتاً نقلدن مقصد مزده بودر . استطراد قیلندن اوله رق شوراسنی

بیان ایده‌لم که اعتقادات دینی‌نك افكار فلاسفه‌ایله تأییدی خصوصنك صورت مطلقه‌ده قبولی ، هر زمان تبدیلی ، بر شکل دیگره اقتزانی ملحوظ اولان افكار بشریه‌نك حکمنه اسارت کبی بر محذوری متضمندر . بو کون بر فیلسوفك بیاض دیدیکی بر شینه یارین بر باشقه‌نك بیاض دیمه‌سی نمکندر . ثبات واستقراری حائز اولمایان بر فکره بل باغلامق نه درجه‌یه قدر موجب امنیت اولق لازم کلور بیله‌میز . اعتقادمنه کوره فلسفه‌دن داها باشقه بر صورتده استفاده ایدلمیدر . حقیقت ساحه وسیعیه‌سی هر کسك جولان ایده‌بیله‌جکی بر ساحه دکدر . اوساحاده جولان ایده‌بینمك ایچون دهای فلسفی دینیان موهبه فطرته فائلیت شرط اعظمدر . بو موهبه‌یه فائل اولانلر اوساحه‌نك ارجای فسیحه‌سند جولان ایله بزه بر جوق شی‌اتحاف ایدرلر . بزه اولردن معقول ، مستحسن بر صورتده مستفید اولورز . او بو یوک آدم‌لر مثلاً حدود معرفتی تعیین وانتقاده قالدیشیرلر . تدقیقات واقع‌لرنده بر جوق مشکلاته اختلافاته ، حتی تناقضاته دوشیرلر . امور واقع‌ایله‌امور ممکنیهی مقایسه ایدرلر . مدقق بر آدم بو افكار مختلفه‌دن پك جوق احکام حیقاریر . بو احکامك قطعی ثابت اولسه بیله امکانندن بر جوق نتایج واصل اولور ؛ هیچ دکسه رنده ، انکارنده استبداده مغلوب اولماز . دانما موقع احتیاطده توقف ایدر . ادب علمی ایله تهذیب نفس ایده‌رك متبصر ، احتیاطکار بر روجل معرفت اولور .

حال بو یله ایکن بر جوق آدم‌لر کوریلور که بو مهمه‌دن ذاهل اوله‌رق بعض حقایق دینی‌نك انکارنده اصرار ایدیورلر . بو اصرار لر یخیده علی‌الاکثر تیرد درجه‌سنه وار . دیریورلر . نیجه بوجهت فقدان ایماندن زیاده قلت اذغانه محمول اولق لازم کلیر .

انسانی ضروری اولان شو استطرادی فکرلردن صوکر ا تکرار معجزات انبیا مسئله‌سنه نقل کلام ایده‌لم : اولاً انبیای عظام حضراتیله افراد سائر آراسنده من جهة المراتب برفرق کورمه‌مك خسران دنیا و آخرته مؤدی بر قصور نظر نتیجه‌سیدر . سمو مراتب انبیایه معتقد اولان بر صاحب ایمان جناب حقك انبیای ذیشانه مخص اولان تکریمات التیه‌سنی تصدیقه‌ده تردد ایتمز . حتی امتیاز بلند نبوتك بو تکریمات سبحانییهی مستلزم اولمسی لازم کله‌جکینی کندی عقلیه‌یه بولور . بو نك عکسنی ادعا ایدنلر نه ذات باری حقه‌ده بر فکر سلیم پیدا ایده‌بیلمشیرلر نه ده پیغمبران عظام حق‌لرنده . اما کنیدیله‌ینه صورولسه (اصل دوه‌ری فکر بزم فکرمنذر) دیمکده تردد ایتمز . « ذلک هوا الحسran ملین »

داها دوعریسی مسئله توفیق وهدایت مسئله سیدر؛ توفیق وهدایت ایسه اللهه بندر.
معجزاتك امکانه کلنجهه معجزات ممکندر؛ فقط امکان عادی ایله ممکن اولایدی هر زمان
کورمکده اولدیغیز امور عادیه قیلندن اولور ایدی. امور عادیه دن اولان بر شیئه ایسه
معجزه دینه میه جکی بدیهیدر.

قوانین طبیعییه قوانین طبیعی دیوب کیدیورز. عجبا حادثات آراسنده کی بو نسب
ثابته حقنده کی معلوماتمز قطعیمیدر. . نه کزر! اونریبله هیئت مجموعه لری اعتباریله
داها عمومی پر قانونه استنادلری لزومندن دولای، نو عما حادثات قیلندندر دینسه نه لازم
کلیر؛ بویه اولونجه اونلره حاکم اولان قانون عمومی حقنده کی جهلمز بونلرک واجب
لایتغیر اولدقلرینه حکم ایتملکدیزه مانع دکلدی در؛ بو قانونلرک وجوبندن اول وجودی
بیله محتاج نظردر. نته کیم «قانت» بو قانونلردن بحث ایتدیکی صرمده شو سوزلری
سویله یور: عاقله، حادثاتی یکدیگرینه ربط ایچون آدرنده لایتغیر نسبتلر، یعنی قانونلر
تأسیس ایدر. مثلاً آتسه تماسک احتراق ایله تخلف ناپذیر بر صورتده یکدیگرینه مربوط
اولدیغنه حکم ایلر. ایشته عاقله نك وظیفه سی.

عجبا معلومز اولان شیلرک کافه سی حقنده تطبیق ایلکده اولدیغمز بو قانونلر حقیقه
موجود اولان هر شئیك قانونلری در. «قانت» بو سوآله جواباً دیورکه: بونك بویه
اولدیغنی، کندیلری ایچون «ایجاب» بر قانون اولیاز بعض حقایقك موجو اولدیغنی بزه
کیمسه تأمین ایده من.

ایجاب حیطة تجاربز داخلنه کیرن حادثاتك کافه سنه شاملدر. (آنحق بو حیطة
داخلنه کیرمه ن حقایقده واردر.) عجبا علومك کائسانه الزام ایتدیکی بو قوانین
ظروریه نه کی شیلدر؟ بونلر یالکیز قوه عاقله نك قوانین وشرائطدر. قوه حاسه من
اشیای خارجیه نك ادرا کنده نصل زمان و مکان چرچیوه لرینه محتاج ایسه، عاقله منده
اشیای حال انتظامه وضع ایچون تعاقب، استمرار، تقابل قانونلرینه محتاجدر. بوبلانده
زمان و مکان چرچیوه لری کی بزه بنیه من عقلیه طرفندن الزام ایدلمشدر. بز انحق بو
چرچیوه لرداخلنه کیرن شیلری حس ایده بیلدیکمز کی ینه انحق بوبلان داخلنه کیرن
شیلری ادراک ایده بیلیرز. بونلردن ماعداسنه احساس وادرا کمز تعلق ایتز. بوعدم تعلقده
ماعدایی انکاره سبب اوله ماز. خلاصه «قانت» کوره هر شیئه بر وجوب الزامندن

عبارت اولان قوانین علوم صرف انفسی بر قیمتی حائزدر . یعنی کوز نصل رؤیتک شرائطندن ایسه بو قانونلرده مدرکه نك شرائطنددر . کوره بیهل جکمز هرشی کوزمک دأرؤ رؤیتک کیردیکی کبی بیسله بیهل جکمز هرشی ده عاقله نمک بو قانونلری تحتیه کیرر . شو ملاحظاندن آکلاشیلورکه برأحتماله کوره ، قوانین طبعیه دنیلن شیلرک خارجه و جودی بیهل یوقدر . اشیای خارجه یی اونلره تابع قیلان بزم عاقله مزدر .

بنابرین بویه برقید ضروری آلتده قوانین طبعیه نك متغیر یا خود لایتغیر اولدیغندن بحث ایتک ، التزام ایدیلن جهتک اصابت قطعیه سنه حکم ایتک براز غریب اولمازمی ؟ خلاصه مسائل فلسفیه وقیه نك حتی الك قطعی ، الك بدیهی کبی کورینلری بیهل بر جوق اعتراضات واختلافاته محل ویرمش ، آلا نده ویرمکده بولمش اولدیغندن بونلرک قطعیتی ادعایه قیام ایدرک خالق لمیزل حضرتلری طرفندن مخبر صادق واسطه سیله تبلیغ بویورمش اولان ، خوارق العادات وسائر کبی شیلرک جف القلم انکارینه جرأت ایتک موافق عقل و خدمت دکلددر .

قبولی مفروض اولان قوانین طبعیتک لایتغیری ایکی صورتله اوله بیلیر . بوسورتلرک بری تغییرک حد ذاتنده ممضع اولمسی دیکری ده حد ذاتنده ممکن اولغله برابر وقوعنده عادت الهیه جاری اولماسیددر . برنجی احتمال قطعی اثبوت دکلددر . اساطین فلسفه دن مشهور « ده قارت » ک شو سوزلری بو حقیقی وجیز بر صورتده ایضاح ایلکده در . « ده قارت » دیورکه : بزم عقلمز متناهی در ، بز بو متناهی عقل ایله آنحق ذات بارینک حقیقه ممکن اولملرینی اراده ایتمش اولدینی شیلری ممکن اولوق اوزره تصور ایده بیلیرزه اونک ممکن قیله بیهل جکی مع ذلک غیر ممکن اولملرینی اراده ایتدیکی شیلری ممکن اولوق اوزره تصور ایده میز . بوده عقلمزک خلقتی ایجاباتنددر (یعنی جناب حق عقلمز آنحق بوجه ایله تصور ایده بیهل جک صورتده یارآتمشددر) . ذات بارینک ، بعض حقیقتلرک ضروری اولمسنی اراده ایتسی اراده ده ضرورت معناسنی تضمن ایتز زیرا او حقیقتلرک ضروری اولملرینی اراده ایتک باشقه بو اراده ده ضرورت بولونمق ، بو صورتله اراده یه مجبور اولوق یینه باشقه در .

« ده قارت » دیمک ایسته یورکه فی الحقیقه بعض حقایق ضروریددر ، فقط اونلری ضروری قیلان جناب حقدر . حقائق ضروریه نك ضروری اولوق اوزره خلقتنده جناب حق ایچون ضرورت یوقدر ؛ جناب حق مراد ایتمش اولایدی اونلری ده ممکن قیله بیلیردی .

زیرا او حقیقتلرده کی ضرورت اونلرک ذاتسندن دکل، جناب حقک اونلزه التزام ضرورت ایتمسندندر. بنا برین بزه ضروری کبی کورینن شینلر جناب حقه کوره ممکنسندر. ایشته «ده قارت» ک نمونه عقل و انصاف اولان شو ملاحظاتی قوانین طبیعییه اسناد ایدیلن امتناع تقیری برآز صارصار.

— ایجاد خوارقک عادة اللهه مغایر اولدیغنی ادعایه کلنجه: بو اعتراضکده محصول جهل و غفلت اولدیغنی بیاندن مستغنیدر. زیرا انبیای ذیشانک تأیید نبوتلرینه خاص اولان خوارق العاداتک ایجادی ده سلسله عادات الهیهیه داخلدر. فقط بو ایمانی بر مسئله اولدیغندن مستعد طقیان اولان قلوب قاسیهیهی تطمین ایده من. نه چاره؛ اگر هر مسئله دینه نک تأییدی امرنده آیان ایدیلن دلائلک هر کسی اقناع ایتسی لازم کلسه یدیی، عالمده انکار والحاد نامنه برشی قالمزدی. حال بوکه امر بر عکسدر. یالکیز مسائل دینه نک عقله معارض و مناقض کبی کورینن یرلرنده انصاف و احتیاطه تبعیت، ده دوغریسی اده رعایت واجب اولدیغندن فوران افکار آسنده بو وجوبک تذکرندن ذهول جائز دکلدر.

انکلترونک الک بویوک فیلسوفلرندن «هیوم» جوهر، علت کبی اوتنه دنبری قبول ایدلمش اولان حقایق انکار ایله بونلرک تداعی حادثاندن باشمه برشی اولمدق لرینه قائلدر. اونک اعتقادینه کوره علت فکری — که حادثات آراسنده تخلف ناپذیر بر فکر تعاقبدن عبارتدر — حادثاتک خارجده هیچ بر قیمت و اهمیت حائز دکلدر. بو فیلسوف داها ایلری کیده رک دیورکه: حادثاتک قوانین ظاهریه سی ده تبدل ایده بیلیر. هیچ برشی بوقانونلرک دوامی کافل اولدیغنی جهته حال حاضرده کی شیلردن هیچ برینک مؤمن اولدیغنه حکم ایدیلنه من. علوم و فنونک قیمت لرینه کلنجه اونلرده موقت، موضوع و اعتباریدر.

شو حاله کوره شمذیلک قطعی کبی کورون بر چوق مسائلک آتیاً قطعیت لرینی غائب ایدوب باشقه بر صورته اقترا ایللری احتمالی دائماً موجود دیمکدر. ایشته کرک بویله بر احتمال کرک داها بر چوق بویوک فیلسوفلرک بویوک درشونجه لری میدانده دوووب دور بر کن بر طاق محدود دوشونجه لی کیمسه لرک فکر لرینه لزومندن فضله پایه و یردرک حقایق دینه یی انکاره مقدساته تعرض ایتمه لرینه:

بیله مم ایلیه جک کریه میدر خنده میدر !!

دار الحکمة الاسلامیه اعضاسندن

فیب